

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора філологічних наук,
професора Єсипенко Надії Григорівни
про дисертацію КОЗИРЬ ЄЛИЗАВЕТИ АНДРІЇВНИ «СПЕЦИФІКА
ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *BEAUTY* В
СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки

Вивчення вербалізації та функціонування концептів у культурному просторі носіїв сучасної англійської мови є *актуальним*, особливо коли до уваги дисертантки Козирь Є.А. потрапляють культурні, гендерні й соціокультурні чинники, що визначають змістовне та вербальне наповнення концепту *BEAUTY* в сучасному англомовному дискурсі з урахуванням його дискурсивної варіативності та значенневої динаміки. Основну увагу в дисертації зосереджено на комплексному лінгвокогнітивному та лінгвокультурному аналізові специфіки вербалізації концепту *BEAUTY* та його функційної ваги в сучасній англійській лінгвокультурі. Дослідження виконано в площинах когнітивної лінгвістики й лінгвокультурології.

Новизна результатів дисертації полягає в тому, що в роботі вивчення концепту *BEAUTY* не обмежується визначенням поняттєвого, образного, ціннісного складників його когнітивної структури, також вербальної маніфестації цього концепту в дискурсі, але зроблені висновки про здатність *BEAUTY* виступати тригером до низки емоцій, формувати гендерні й соціальні стереотипи. Вагомим є висновок дисертантки про те, що у сучасному сприйнятті краси відбувається розширення поля концепту *BEAUTY*, яке охоплює не лише зовнішню привабливість, а й такі характеристики, як автентичність, різноманіття, тілесна інклюзивність і самоприйняття. Новим є опис трансформації концепту *BEAUTY* в різних типах англомовного дискурсу з урахуванням культурних, гендерних і соціокультурних чинників.

Не викликає сумніву, що широка джерельна база дослідження, а це корпусні та текстові ресурси сучасної англійської мови, зокрема: тлумачні словники, корпуси англійської мови, тексти медіадискурсу (*Vogue*,

Cosmopolitan, Harper's Bazaar, Elle, Glamour, Allure), рекламні матеріали, онлайн-видання, блоги, художні твори англомовних авторів (Francis Scott Key Fitzgerald "The Cry", Chimamanda Ngozi Adichie "Americanah", Zadie Smith "On beauty", Naomi Wolf "The beauty Myth", тексти масової культури (пісні Adele "Hello" та "Easy on Me", Aurora "Runaway", "The Seed" та "Queendom", серіал "Fleabag", матеріали соціальних мереж (кампанії #bodypositivity, #selflove, #nomakeup), контент від інфлюенсерів (Lizzo, Ashley Graham, Lil Miquela) достатня для висновків про вербалізацію й функціонування концепту *BEAUTY* в різних комунікативних середовищах – від лексикографічної фіксації значення до його дискурсивної та культурної реалізації.

Теоретичне значення дослідження полягає в поглибленні положень про роль мови як засобу формування, збереження та передавання ціннісних смислів у межах лінгвокультурної спільноти, а також в узагальненні історико-культурних чинників формування поняття краси у світовій культурі та лінгвокультурі носіїв англійської мови. Результати роботи сприяють розбудові методологічної основи для подальших досліджень когнітивно-дискурсивної природи ціннісних категорій у мові та культурі як складників комунікативної свідомості.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання результатів наукового пошуку в освітньому процесі, зокрема під час викладання курсів з «когнітивної лінгвістики», «лінгвокультурології», «стилістики англійської мови», «теорії дискурсу», «медіалінгвістики», «гендерної лінгвістики». Матеріали дослідження можуть слугувати основою для розроблення спецкурсів, практикумів з аналізу автентичних англомовних текстів – медіа, художньої літератури та масової культури. Крім того, практичні напрацювання можуть бути корисними для фахівців у царині лінгвометодичної, перекладацької та науково-дослідної діяльності, зокрема в межах вивчення дискурсивної динаміки аксіологічних концептів і вербалізації культурних смислів.

Варто зазначити, що *наукову цінність* вбачаємо у висновку про те, що мовна репрезентація краси виконує не лише описову, а й регулятивну функцію, впливаючи на формування ціннісних орієнтацій реципієнтів і моделюючи соціально схвалювані образи особистості. Концепт *BEAUTY* функціонує як динамічна когнітивно-дискурсивна одиниця, що віддзеркалює процеси трансформації естетичних норм і культурних смислів у сучасному суспільстві (с.42).

Дисертаційна робота Козирь Є.А. має чітку композиційну побудову та збалансовану структуру, що дозволяє слідкувати за розвитком концепції дослідження. У роботі спостерігаємо послідовне представлення усіх таксонів дослідження (концепт, краса, лінгвокультура, медійний дискурс, художній дискурс, концептосфера, вербалізація, мовна картина світу, колективна мовна свідомість, масова культура, когнітивний та емоційний компонент.) у двох блоках: теоретичному (розділі 1) та дослідницькому (2 і 3 розділи).

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг дисертації 228 сторінок.

У *вступі* окреслено тему, розкрито її актуальність, задекларовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, констатовано методи дослідження, представлено теоретичні й практичне значення отриманих результатів наукового пошуку, визначено наукову новизну, також сформульовано положення, що винесені на захист, зазначено апробацію результатів дисертаційного дослідження та публікації автора.

У *першому розділі «Теоретичні засади дослідження концепту beauty в лінгвокультурі»* узагальнено теоретичні засади дослідження концепту в сучасній лінгвістичній парадигмі. Розглянуто підходи до тлумачення поняття *концепт* у когнітивній лінгвістиці (п. 1.1.) та лінгвокультурології (п.1.2.), визначено його статус як одиниці колективної мовної свідомості (п. 1.3.). Проаналізовано типології концептів і встановлено місце концепту *BEAUTY* серед аксіологічних, культурних та емоційно-оцінних концептів (1.4.). Окрім того, здійснено огляд гуманітарних студій феномена краси, що дало змогу

окреслити міждисциплінарний характер вивчення концепту *BEAUTY* в межах сучасного наукового знання (п.1.5.).

Другий розділ «Лінгвокультурна специфіка концепту beauty в сучасній англійській мові» присвячено моделюванню структури концепту *BEAUTY* (п.2.1.) та виявленню джерел його формування в сучасній англійській мові (п.2.2.). Виокремлено когнітивні, образні, емоційні та ціннісні компоненти концепту, описано його ядерну та периферійну зони. Проаналізовано культурні, релігійні та медійні чинники, що впливають на формування уявлень про красу в англійськомовному культурному просторі. Досліджено особливості мовної репрезентації концепту в сучасному дискурсі (п.2.3.), гендерні та соціальні аспекти його інтерпретації (п.2.4.), а також встановлено співвідношення концепту *BEAUTY* із суміжними концептами – *attractiveness, charm, grace* (п.2.5.)

У третьому розділі «Вербалізація концепту beauty в різновидах сучасного англійськомовного дискурсу» здійснено аналіз функціонування концепту *BEAUTY* в різних типах сучасного англійськомовного дискурсу. Особливу увагу приділено його реалізації в медійному просторі (*преса, реклама, блоги*) з урахуванням когнітивного, прагматичного, структурного та метарівня аналізу. Описано жанрові особливості репрезентації краси, лексико-граматичні та стилістичні механізми її вербалізації (п.3.1.). Окремо висвітлено мовно-дискурсивне виявлення концепту *BEAUTY* в художньому дискурсі (п.3.2) та в масовій культурі (*пісні, серіали, соціальні мережі*) (п.3.3.), а також визначено динаміку трансформації уявлень про красу в англійськомовній культурі XXI ст. (п.3.4.)

Сам текст наукової праці викладено на належному науково-теоретичному рівні, у той же час його не перевантажено науковою термінологією. Дисертація Козирь Є.А. релевантно та достатньою мірою супроводжується ілюстративним матеріалом, і викладений матеріал унаочнюється схемами. Дисертацію оформлено згідно з існуючими стандартами і кваліфікаційними вимогами.

Наукові результати дисертації висвітлені в 11 одноосібних публікаціях: 4 з яких надруковані у фахових виданнях України, 1 публікацію вміщено в періодичному науковому виданні держави, яка входить до ОЕСР та ЄС, 7 наукових розвідок – матеріали доповідей, виголошених на міжнародних та всеукраїнських конференціях, а також 1 – у співавторстві з науковим керівником. Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Окремі положення дисертації спонукають до дискусії, а деякі аспекти потребують уточнень:

1. На сторінках дисертації натрапляємо на терміни «лексико-семантичне поле концепту» (с.39), «концептуальне поле» (с.64), «семантичне поле концепту» (с. 92, 95, 104), «асоціативне поле концепту» (106), «сміслові поле» (186). Як тлумачить авторка ці терміни? Чи є вони тотожними?

Також у тексті використано термін «б'юті дискурс», зокрема, вперше про нього згадано на с.67: «Аудитивно-сенсорні прикметники (refreshing, melodious, harmonious) у межах б'юті-дискурсу набувають вторинного, емоційного значення». Як б'юті дискурс співвідноситься з медіадискурсом, художнім дискурсом, серіалами, соціальними мережами, рекламами, що виступають площиною втілення досліджуваного концепту?

2. Розмірковуючи у підпункті 2.2.3. дисертації про медіадискурс як джерело трансформації концепту *BEAUTY*, дисертантка пропонує цікаві твердження про формування цього концепту на перетині трьох медійних середовищ: кінематографу і телебачення; реклами й індустрії моди; цифрових платформ та соціальних мереж. Проте, такі твердження носять висновковий характер і мали б бути представлені після опису вербалізації концепту в медійному дискурсі в завершальному розділі дисертації.

3. Вартим уваги є аналіз гендерного сприйняття краси, описаний у пункті 2.4. «Гендерні та соціальні параметри інтерпретації *BEAUTY*». У цьому пункті дисертантка згадує про опитування респондентів (с.98) і в наступному пункті 2.5. зазначає результати асоціативних тестів (с.105), проте в описі методів дослідження не зазначений асоціативний експеримент чи опитування. Було б цікаво детальніше дізнатися про цей метод аналізу концепту *BEAUTY*.
4. У тексті дисертації розглянуто також концепти *Attractiveness* (с.106), *Charm* (с.108), *Grace* (с.113). Чи можна вважати ці поняття окремими концептами, чи вони є варіативними поняттєвими компонентами концептуальної структури КРАСИ, а іменники *attractiveness*, *charm*, *grace* можуть виступати лексемами номінативного поля КРАСИ, що проявляються в різних культурно, гендерно, соціально маркованих текстах?
5. Доволі розлого й аргументовано, на наш погляд, у третьому розділі дисертації описано виявлені способи вербалізації концепту, що виявляється в таких елементах, як: 1) ключові номінації: *BEAUTY*; 2) оцінна лексика та атрибутивні одиниці; 3) пропозиційні схеми, що виражають комунікативні інтенції: *X makes you more beautiful* (X робить вас красивішими), *beauty as a journey* (краса як шлях/подорож); 4) жанрові ролі в межах дискурсивного простору: огляд, рекламний слоган, наративна стаття, пост інфлюенсера (с. 120). Також у розділі визначаються когнітивний, прагматичний, структурний й інтегративний рівні концепту, проте такий ґрунтовний аналіз запропонований здебільшого для його втілення у медіадискурсі (с. 119- 171), а вивчення вербалізації *BEAUTY* за окресленою схемою аналізу в художньому дискурсі (с. 171 – 186), в масовій культурі (с.186 -192) здійснювався дещо спрощено. Тому перспективу подальших досліджень вбачаємо у поглибленому вивченні концепту за запропонованою методикою в інших типах дискурсу.

Зазначені вище міркування не зменшують значущість запропонованого наукового дослідження і не торкаються концептуальних засад цієї праці. Вважаємо, що дисертація **КОЗИРЬ ЄЛИЗАВЕТИ АНДРІЇВНИ «СПЕЦИФІКА ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *BEAUTY* В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ»**, є оригінальною за задумом та виконанням і, як наслідок, вагомою науковою працею у царині когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології.

Дисертація є завершеною науковою роботою, яка відповідає всім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами). Здобувач Козирь Єлизавета Андріївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки» зі спеціальності 035 Філологія.

Доктор філологічних наук, професор
професор кафедри англійської мови
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Надія ЄСИПЕНКО

